

Samenvattend verslag

Seminarie ter voorbereiding van een volgend federaal plan armoedebestrijding

Résidence Palace dd. 2 oktober 2019

Vooraf

Op 2 oktober 2019 organiseerde de Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie (POD MI) een besloten seminarie ter voorbereiding van een volgend federaal plan armoedebestrijding.

Dit rapport geeft de belangrijkste inzichten weer van de uiteenzettingen die de experts tijdens dit seminarie hebben gegeven.

Naast een stand van zaken over het huidige armoedebeleid werd aan deze experts de vraag voorgelegd welke maatschappelijke ontwikkelingen zich de komende jaren zullen voordoen die een impact zullen hebben op het Europees en nationaal armoedebeleid. Er werd stilgestaan bij de vraag naar aandachtspunten voor de volgende regering op vlak van sociale inclusie en armoede.

De presentaties van de sprekers worden als bijlage in dit rapport toegevoegd; alsook de vragen die via de applicatietool Sli.do werden gesteld.

Programma

08.30 : Onthaal

09.00 : Welkomstwoord door Alexandre Lesiw, a.i. voorzitter van de POD Maatschappelijke Integratie

09.10 : Inleiding door Bart Ooghe vertegenwoordiger kabinet van Minister Wouter Beke, minister van Armoedebestrijding

09.25 : Aanbevelingen van de Europese Commissie in verband met sociale inclusie, door Veerle Nuyts, European Commission Representation in Belgium

09.55 : België in Europese context aan de hand van armoede-indicatoren, door Rudi Van Dam, FOD Sociale Zekerheid

10.25 : Pauze

10.45 : Economische en sociale ontwikkelingen, door Jean-Maurice Frère, federaal Planbureau

11.05 : Invloed van maatschappelijke tendensen op armoedebestrijding, door Caroline Vanderhoeven, Belgisch Netwerk Armoedebestrijding (BAPN)

11.20 : Samenhang tussen armoedebestrijding en het algemeen economisch en sociaal beleid vb. kinderarmoede, dak- en thuisloosheid, sociale investeringen, door Professor Martin Wagener, UCL

11.50 : Q&A met de sprekers, onder leiding van de voorzitter van de POD Maatschappelijke Integratie of de moderator Slido.

12.50 : Slotwoord door Alexandre Lesiw, a.i. voorzitter van de POD Maatschappelijke Integratie

13.00 : Walking dinner

Inleiding

De heer Alexandre Lesiw, Voorzitter a.i. van de POD Maatschappelijke Integratie en de heer Bart Ooghe, vertegenwoordiger van het kabinet van de Minister voor Armoedebestrijding Wouter Beke, stelden bij de introductie van dit seminarie vast dat wanneer er vandaag in een welvarend land als België een armoederisico is van bijna 20%, ofwel 1 op 5 personen leven in een huishouden met inkomensarmoede, ernstige materiële deprivatie en /of een zeer lage werkintensiteit, armoedebestrijding om absolute beleidsprioriteit vraagt.

De missie van de POD MI bestaat in het voorkomen en bestrijden van armoede en uitsluiting. Een van de instrumenten om deze missie uit te voeren is het federaal actieplan armoedebestrijding.

De evaluatie van het 3^e federaal plan heeft verschillende elementen naar voren gebracht die gebruikt zullen worden bij de opmaak van een vierde plan, samen met de aandachtspunten die tijdens het seminarie worden aangekaart.

De opvolging van de maatregelen uit het federaal actieplan armoedebestrijding werd verzekerd door het netwerk van federale armoedeambtenaren aan de hand van een monitoringsinstrument. Dit instrument werd in een audit van het voorgaande armoedebestrijdingsplan door het Rekenhof als kwaliteitsvol bestempeld. Federale armoede-ambtenaren spelen met andere woorden een cruciale rol in de opvolging van de uitvoering van het 3^e federale plan armoedebestrijding. De evaluatie van het plan baseerde zich op de informatie verzameld door het netwerk van federale armoedeambtenaren.

Een merendeel van de 61 acties uit het 3^e federaal plan hadden betrekking op vlak van sociale bescherming. Een sterk sociale bescherming verzekert immers een voldoende hoog inkomen en beschermt de bevolking tegen sociale risico's. Armoede vraagt weliswaar om meer dan maatregelen op vlak van sociale bescherming. Een transversaal beleid is nodig met acties op andere beleidsdomeinen, zoals justitie, gezondheid, financiën. Ook ontwikkelingen op vlak van duurzame ontwikkeling en gendergelijkheid zijn niet onbelangrijk in relatie tot armoedebestrijding. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen op vlak van energiezuinig wonen. Dit heeft zonder twijfel een impact op mensen in armoede.

Enkele cijfers uit het evaluatierapport van het 3^e federaal plan tonen dat bijna de helft van de maatregelen uit het plan zijn afgerond (30 acties) en dit betreft onder meer de optrekking van de minimumuitkeringen en noden van kwetsbare zelfstandigen. 20 acties zijn nog lopende; het gaat dan om verschillende maatregelen in kader van kinderarmoede die mogelijks bij een volgende legislatuur worden opgenomen. De overige 11 acties zijn in afwachting of werden opgeheven omwille van de regering in lopende zaken.

Een nieuw federaal actieplan houdt ook in dat de prioriteiten inzake armoedebestrijding worden vastgelegd in lijn met internationale en Europese beleidsontwikkelingen, ondersteund door het middenveld. Een plan dat door sterke participatie breed gedragen wordt, heeft immers meer slaagkracht bij de uitvoering ervan.

De conclusies die we dienen te trekken uit dit evaluatierapport is voornamelijk dat een armoedeplan vraagt om een structureel engagement dat leidt tot permanente verandering.

België in Europese context

Europese steunmaatregelen

De boodschap die mevrouw Veerle Nuyts van de Europese Commissie in België meegeeft is dat om armoede te bestrijden er bruggen moeten worden gebouwd over de verschillende beleidsdomeinen en federale entiteiten heen.

Om de sociale rechten van burgers in de Europese Unie te bevorderen, voorziet Europa in beleids- en wetgevende maatregelen en in financiële steun.

De belangrijkste beleidsmaatregel was de afkondiging in 2017 van de Europese pijler van sociale rechten. Hierin werd nog eens bevestigd dat economische en sociale vooruitgang hand in hand gaan om een duurzame, inclusieve en sociale markteconomie na te streven. Met de Europese pijler van sociale rechten als kompas is het Europees semester¹ het belangrijkste instrument om sociale convergentie te bewerkstelligen. Door structurele maatregelen is de tewerkstelling en sociale situatie verbeterd. Toch hebben niet alle burgers hier op dezelfde manier van geprofiteerd.

België beschikt over een doeltreffend sociaal herverdelingsstelsel en scoort goed op het gros van de indicatoren in het sociaal scorebord dat de Europese pijler van sociale rechten ondersteunt. Toch blijven er armoedehaarden bestaan. Onder meer ligt het armoederisicopercentage voor huishoudens met een lage arbeidsintensiteit boven het EU-gemiddelde. Ongelijkheden in het onderwijs leiden tot latere ongelijkheden op de arbeidsmarkt.

Hier kan Europa steun bieden. Europa investeert in menselijk kapitaal door de mobilisering van privékapitaal (Juncker Fonds), door directe subsidies en via het ter beschikking stellen van concrete, technische expertise aan administraties. Dit om de strijd tegen armoede aan te gaan door onder meer inclusieve arbeidsmarkten en een effectieve toegang tot hoogwaardige en inclusieve voorzieningen zoals onderwijs, huisvesting en gezondheidszorg.

Het Steunprogramma voor Structurele Hervormingen biedt technische ondersteuning bij plannen en plannen van structurele hervormingen. Voor de cyclus 2020 kunnen er nog tot eind oktober 2019 projectvoorstellen worden ingediend.

Ook naar de toekomst toe blijft armoedebestrijding een prioriteit voor Europa. De Commissie streeft meer inclusieve groei na en een sociaal rechtvaardige transitie naar een groene en digitale economie. Om armoede te voorkomen en tegen te gaan zal deze transitie zowel op Europees vlak als op lidstaatniveau een “whole of government” aanpak dienen te volgen.

In België zullen hiervoor bruggen nodig zijn tussen verschillende beleidsdomeinen (arbeidsmarkt, onderwijs, migratie, gezondheidszorg, huisvesting, financiën, etc.), tussen verschillende administratieniveaus (federaal, regionaal, gemeenschappen, gemeenten) en regeringen. Ook de dialoog met sociale partners en andere stakeholders spelen een centrale rol om een gecoördineerde visie aan te dragen, waarvoor een effectief draagvlak bestaat en zo te streven naar de volledige uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten in België.

¹ De jaarlijkse cyclus van economische en sociaal beleidscoördinatie in de EU.

Armoede- indicatoren

Het aantal mensen dat gevaar loopt in armoede te verzeilen, wordt geëvalueerd op basis van de Europese indicator voor armoederisico of sociale uitsluiting – AROPE . Die indicator combineert de monetaire armoede, ernstige materiële deprivatie en de huishoudens met zeer lage werkintensiteit. Die indicatoren worden berekend op basis van de resultaten van de EU-SILC-enquête naar inkomens en levensomstandigheden.

Rudi Van Dam van de FOD Sociale Zekerheid beschrijft de situatie anno 2018. Ten eerste bedraagt de ‘inkomensarmoede’ of anders gezegd het armoederisico op basis van inkomen 16,4 %. Volgens de tweede indicator bevindt 4,9 % van de Belgische bevolking zich in een situatie van ‘ernstige materiële deprivatie’. Ten derde leeft 12,1 % van de personen jonger dan 60 jaar in een ‘huishouden met een zeer lage werkintensiteit’.

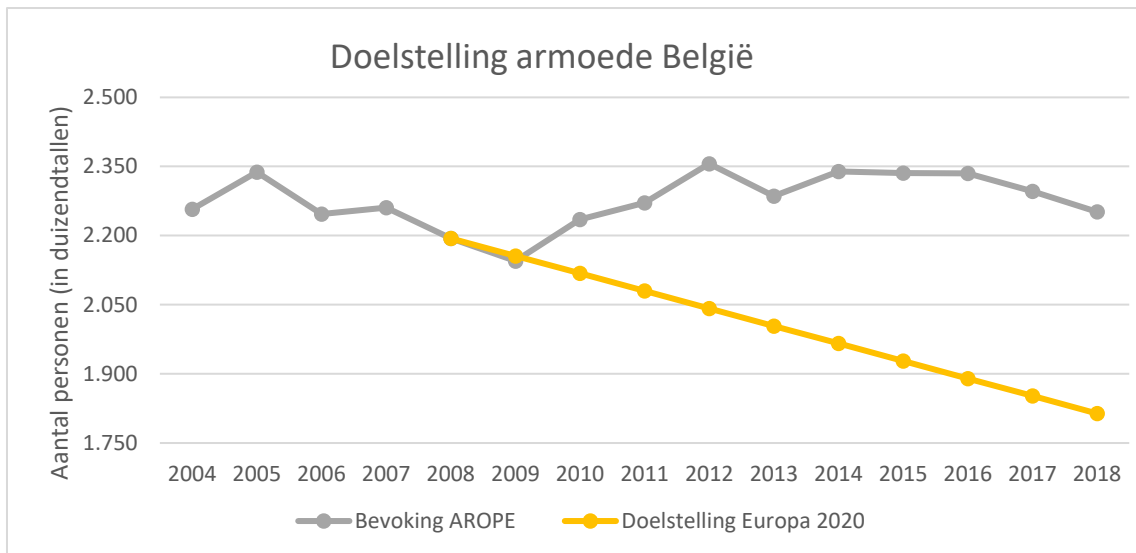
Deze drie indicatoren geven samen aan dat 19,8 % van de bevolking in 2018 het risico liep armoede of sociale uitsluiting in België. Met andere woorden leven nog steeds 1 op 5 personen in een huishouden met inkomensarmoede, ernstige materiële deprivatie en/of een zeer lage werkintensiteit.

Op het gebied van sociale inclusie hebben de staatshoofden en regeringsleiders van de EU zich ertoe verbonden tegen 2020 (Europa 2020- strategie) ten minste 20 miljoen mensen uit armoede en sociale uitsluiting te halen ten opzichte van 2008. België streeft in dit kader een vermindering van zijn bevolking met risico op armoede of sociale uitsluiting met 380.000 mensen na waarbij het aantal dan zou moeten worden teruggebracht tot 1.814.000 in 2020.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat deze doelstelling niet gehaald wordt.² Door armoede op te volgen als een absolute vermindering van het aantal personen, kan de stijging tegenover 2008 in feite verklaard worden door de bevolkingsgroei. In relatieve termen is het risico op armoede of sociale uitsluiting daarentegen min of meer stabiel gebleven. Zo was het risico op armoede of sociale uitsluiting 20,8 % in 2008 en 19,8 % in 2018.³

² Dit kan met zekerheid gezegd worden aangezien de Europa 2020 doelstellingen gebaseerd zijn op de EU-SILC-jaren 2008-2018.

³ Het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting daalt licht sinds 2016, en bevindt zich na voorgaande lichte stijgingen, ongeveer terug op het startniveau van 2008 (2.250.000 tov 2.194.000 in 2008).

Bron: Eurostat

De **indicatoren** van dichterbij bekeken geeft het volgende:

De eerste indicator die gebruikt wordt voor de samengestelde indicator is monetaire armoede of 'At Risk Of Poverty' (AROP). Ze wordt gemeten door een armoedegrens te bepalen die gelijk is aan 60 % van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau.

De beschikbare gezinsinkomens stijgen de laatste jaren in beperkte mate, wat in de lijn ligt van internationale trends. De stijging van het armoederisico de voorbije 8 jaren is hoger in België dan in de EU-28 (1,3 % t.o.v. 0,4 %). Waar het armoederisico op basis van het inkomen in België een kleine 2% lager lag in 2010 in vergelijking met het gemiddelde in de lidstaten van de Europese Unie, bedraagt het verschil in 2017 nog slechts één percent. In 2018 bedraagt het armoederisico in België 16,4 %, wat het hoogste cijfer is sinds de start van de EU-SILC enquête in 2004.

De tweede indicator die deel uitmaakt van de Europese armoede-indicator is 'ernstige materiële deprivatie' (Severe Material Deprivation, SMD). In essentie betekent dit dat men niet in staat is om van de gangbare levensstandaard te genieten. Deze indicator focust dus niet op de financiële situatie, maar onderzoekt welke uitgaven met de beschikbare financiële middelen effectief worden gedaan.

Ernstige materiële deprivatie ligt in België lager dan in de EU-28. Zo leeft in 2017 5,1 % van de Belgische bevolking in een situatie van 'ernstige materiële deprivatie' ten opzichte van 6,9 % in de lidstaten van de EU. Niettemin neemt het verschil tussen het gemiddelde percentage van de EU-28 en België af. Zo bedroeg het verschil tussen België en de EU-28 anno 2010 nog 2,5 %, anno 2017 was dit gedaald tot 1,8 %.

Het meest recente cijfer voor België is voor 2018: 4,9 % van de bevolking wordt getroffen door ernstig materiële deprivatie.

De verschillen binnen de EU-28 zijn veel groter op het gebied van 'ernstige materiële deprivatie' dan bij de andere armoede-indicatoren. België bevindt zich anno 2017 met een 13de plaats net in de beste helft. Niettemin kan België op dit vlak nog stappen vooruit zetten, zo scoren alle buurlanden beter op deze indicator.

De reden voor de meer uitgesproken verschillen in deze indicator is dat 'ernstige materiële deprivatie' veeleer een absoluut armoedebegrip inhoudt waardoor het meer een weerspiegeling is van de welvaartsverschillen tussen de verschillende EU-lidstaten. Voor 'ernstige materiële deprivatie' is er één maatstaf die voor alle landen geldt, terwijl er voor inkomensarmoede vergeleken wordt met het mediaan inkomen per land.

De derde indicator die gebruikt wordt voor de samenstelling van de Europese armoede-indicator is 'huishoudens met een zeer lage werkintensiteit' (Households with very Low Work Intensity, LWI). Deze indicator duidt op huishoudens waar niemand werkt of huishoudleden waar zeer weinig wordt gewerkt, maar niet noodzakelijk een laag inkomen ontvangen.⁴

Op deze derde armoede-indicator presteert België het zwakst. Het heeft het tweede meeste huishoudens met een zeer lage werkintensiteit binnen de EU-28. Op dit vlak is er dus nog veel ruimte voor verbetering om in België het risico op armoede of sociale uitsluiting terug te dringen. In 2017 bedroeg de 'zeer lage werkintensiteit' 13,5 % in België ten opzichte van 9,3 % voor de EU-28.

Het armoederisico voor personen die leven in een huishouden (quasi) zonder werk is een goede indicator voor de toereikendheid van de sociale uitkeringen. Deze huishoudens zijn immers doorgaans afhankelijk van deze uitkeringen als inkomensbron. Het is opmerkelijk dat het armoederisico voor personen in deze huishoudens de laatste jaren sterk gestegen is en hoger ligt dan het gemiddelde voor de EU (70% tegenover 61%). Vooral voor huishoudens zonder betaald werk en met kinderen blijken de uitkeringen in hoge mate ontoereikend te zijn. Het armoederisico voor deze groep ligt boven 80%.

Een sterke **sociale bescherming** verzekert een voldoende hoog inkomen en beschermt de bevolking tegen sociale risico's. Deze speelt zonder meer een cruciale rol in de armoedebestrijding. Volgens de meest recente ESSPROS cijfers voor 2016 bevonden de sociale beschermingsuitgaven in percentage van het BBP (29,6%) zich enigszins boven het EU28 gemiddelde (28,1%).

De effectiviteit van de sociale transfers is traditioneel relatief hoog in België, maar daalt de laatste jaren voor kinderen en personen op actieve leeftijd.

De financiële armoede voor sociale transfers is in België hoger dan gemiddeld genomen in de EU-28 (26,4 % t.o.v. 24,9 %). Dat dit percentage na de sociale transfers lager ligt (15,9 % t.o.v. 16,9 %), wijst er op dat de sociale herverdeling sterker is in België.

⁴ Meer bepaald kan gesproken worden van een 'zeer lage werkintensiteit', indien de volwassen personen (studenten uitgezonderd) van 18 tot 59 jaar in een huishouden minder dan één vijfde van de potentiële werktijd aan het werk zijn gedurende de voorbije 12 maanden.

Sociale en economische ontwikkelingen in de context van duurzame ontwikkeling

Uit de bijdrage van de heer Jean Maurice Frère van het Federaal Planbureau onthouden we drie aandachtsvelden die het toekomstig armoedebestrijdingsbeleid kunnen beïnvloeden.

Op economisch vlak wijzen de voorzichten voor de komende vijf jaar erop dat de gemiddelde economische groei identiek zou zijn aan die van de periode 2013-2018 (1,3 %). De werkgelegenheidsgraad zou verder toenemen, tegenover een verdere daling van de werkloosheidsgraad, tot een niveau dat niet meer werd opgetekend sinds de tweede helft van de jaren 1970. Dit alles moet worden gesitueerd in een context van dalende arbeidsproductiviteit en een moeilijke budgettaire context. De overheidsschuld zou rond 102% van het bbp bedragen en het Belgisch overheidstekort zou toenemen. Dit tekort situeert zich vooral bij de federale overheid en de sociale zekerheid.

Voor de vooruitzichten op vlak van sociale ontwikkelingen worden de bevindingen van de Studiecommissie voor de vergrijzing besproken. De vergrijzing van de bevolking heeft de laatste jaren veel beleidsaandacht gekregen. Het is dan ook een fundamentele verandering van onze samenleving. Op lange termijn (tussen 2018 en 2070) wordt de budgettaire kost van de vergrijzing geschat op 2,4 procentpunt van het bbp. Vooral de pensioen- en gezondheidszorguitgaven zouden toenemen, tegenover dalende uitgaven voor werkloosheid en kinderbijslag. Op lange termijn wordt een daling van het armoederisico bij gepensioneerden/ouderen voorzien, dit in het verlengde van de daling die ook de laatste 15 jaar geobserveerd werd. Die daling is het gevolg van enerzijds beleidsmaatregelen en anderzijds structurele evoluties, in het bijzonder de stijgende arbeidsmarktparticipatie van vrouwen.

Duurzame ontwikkeling moet omschreven worden als een ontwikkeling die tegemoetkomt aan de noden van het heden zonder de behoeftevoorziening van de toekomstige generaties in het gedrang te brengen.

Die benadering is zeer actueel in de context van de Sustainable Development Goals (SDG's) voor 2030 die doelstellingen vooropstellen – ook voor België - op sociaal, economisch en milieu vlak evenals op het vlak van governance. Het blijkt dat de SDG's in België, niet zullen worden bereikt worden met een voortzetting van de huidige trends. Op basis van de balans 2019 van het Federaal Rapport Duurzame Ontwikkeling blijkt dat de resultaten gunstiger zijn voor milieu- dan voor sociale indicatoren.

Of toekomstige generaties nog in staat zullen zijn in hun behoeften te voorzien, anders gezegd of personen in armoede zullen kunnen aansluiten bij de dan geldende maatschappelijke aanvaarde leefpatronen, staat centraal in duurzame ontwikkeling. In dit verband stellen zich verschillende uitdagingen. De meest in het oog springende is de opwarming van de aarde door het broeikaseffect en de noodzaak om de huidige leefpatronen minder koolstofintensief te maken bv. inzake verwarming van de woning en toegang tot duurzame vervoer.

Duurzame ontwikkeling, en meer specifiek de noodzaak van een koolstoftransitie, heeft als gevolg dat het doel van het armoedebestrijdingsbeleid wijzigt. Personen in armoede zullen mee moeten zijn in de transitie naar een koolstofarme samenleving. Uiteraard moeten zij hierbij betrokken worden, anders dreigt een nieuwe uitsluiting, bovenop bestaande economische en sociale tendensen die vandaag de integratiekansen van personen in armoede én de ontwikkeling van de welvaartsstaat beïnvloeden.

Invloed van maatschappelijke tendensen op armoedebestrijding

Belgisch Netwerk voor armoedebestrijding (BAPN)

Hét aandachtspunt dat BAPN tijdens het besloten seminarie benadrukt is de noodzaak om mensen in armoede te betrekken bij het ontwikkelen en maken van beleid wil je een breed draagvlak creëren voor je armoedebestrijdingsbeleid. Tijdens de presentatie van BAPN nam een ervaringsdeskundige het woord. Een armoedebeleid kan maar slagen wanneer van bij het begin van het proces naar hun stem geluisterd wordt.

Armoedebestrijding moet een beleidsprioriteit zijn waarvoor budget wordt vrijgemaakt om dit in praktijk te kunnen omzetten. Het federaal actieplan is alvast een vertrekpunt om beleidskeuzes in praktijk om te zetten.

Er is dringend nood aan maatregelen die de armoede op een structurele manier aanpakken, zoals het optrekken van de sociale minima tot boven de armoedegrens

Volgens BAPN mag een structureel beleid niet gereduceerd worden tot bepaalde doelgroepen (bv alleenstaanden moeders, dakloosheid) gezien dit een risico van enkel symptoombestrijding inhoudt.

Ook stelt BAPN de toenemende voorwaardelijkheid van rechten aan de kaak, en de grote gevolgen dat dit heeft voor de werking van de OCMW 's. Waar hun opdrachten nu vooral bestaat uit het stellen van voorwaarden, het controleren en soms sanctioneren van mensen , gaat dit soms voorbij aan de missie van een OCMW namelijk zorgen dat iedereen recht heeft op een menswaardig bestaan.

Ook mag een armoedebeleid niet gelijkgesteld worden met een activeringsbeleid. Dit is immers een te enge visie. Kwetsbare mensen kampen met heel wat drempels tot de arbeidsmarkt alvorens hier toegang toe te krijgen. Deze barrières betreffen o.a. discriminatie op basis van afkomst en huidskleur en uiterlijke kenmerken. Maar ook gevallen van mensen die hun inkomsten zien verminderen als ze aan de slag gaan wanneer ze hierdoor hun sociale voordelen verliezen. Dit vraagt om een structurele aanpak.

Prof. Martin Wagener- UCL

De uiteenzetting van de heer Wagener legde de focus op 2 actuele maatschappelijke fenomenen: eenoudergezinnen in België en dakloosheid.

De arbeidsparticipatie van eenoudergezinnen in Europa is relatief laag en dit heeft een aanzienlijk effect op de armoede.

Uit onderzoek met alleenstaande moeders blijkt dat zij gebruik moeten maken van een verscheidenheid aan diensten die gevarieerd en vaak relatief ontoegankelijk zijn. Er moet sterk worden ingezet op de verbetering van de toegankelijkheid van deze diensten; zowel op sectoraal niveau en op intersectorale wijze, in de wijken, enz.

België heeft geen specifiek beleid inzake alleenstaand ouderschap, maar sluit aan bij de universalistische visie op andere beleidsterreinen. Verschillende "activeringsmaatregelen" zijn indirect gericht op eenoudergezinnen door hun sociale bescherming onzekerder te maken. In alle drie de regio's zijn er enkele interessante projecten, waaronder het Miriam-project. De evaluatie is aan de gang, maar er kan nu al worden gezegd dat het geven van tijd aan de maatschappelijk werkers van de

OCMW's om individuele en collectieve steun te verlenen een positief effect heeft op hun sociale integratie.

De daklozensector heeft van oudsher te maken met de komst van nieuwe en zeer verschillende bevolkingsgroepen.

De Samenwerkingsovereenkomst inzake dak- en thuisloosheid van 2014 biedt een wettelijke basis voor o.m. preventieve acties.

Elke regio heeft specifieke mechanismen in het leven geroepen en voert verschillende (maar ook vergelijkbare) beleidsoriëntaties uit. Netwerkvorming met andere sectoren zijn de centrale uitdagingen van deze sector om de komst van mensen op straat te voorkomen (vb. huiselijk geweld, schulden, vrijlating van gevangenen, bescherming van de jeugd, ...) en hen in staat te stellen toegang te krijgen tot rechten (huisvesting, werk, cultuur, fatsoenlijk leven, ...) die gericht zijn op integratie. Om dit te doen is het noodzakelijk om het netwerk te versterken in termen van draagvlak voor mensen en om afspraken te maken in termen van intersectoraal en interdepartementaal overleg. De Housing First- en Housing Led-aanpak hebben hun waarde bewezen in verschillende Europese en Noord-Amerikaanse landen.

Conclusie

Armoedebeleid vraagt om bruggen bouwen tussen de verschillende beleidsdomeinen en administraties. Dialoog en sociaal overleg met mensen in armoede en experts draagt bij in het identificeren van problemen en het formuleren van oplossingen. Alsook zorgt participatie voor een breed draagvlak bij de uitvoering van dit beleid.

Terwijl België op de 17^e plaats staat op de Human Development Index staat, tussen 189 landen, zien we dat de armoede in ons land niet is gedaald. Deze Belgische vaststelling sluit aan bij de globale EU trends.

Het armoederisico stijgt onder de actieve bevolking en is 5 keer hoger onder laaggeschoolde bevolking dan bij hooggeschoolden. Het verschil tussen laag- en hoogopgeleiden in België wordt groter. Vooral bij laaggeschoolden tussen 18 en 64 jaar verslechtert de werkzaamheidsgraad, het armoederisico en de materiële deprivatie. Het armoederisico onder laagopgeleiden steeg van 18,7 procent in 2005 tot 28,5 procent in 2014.

Ondanks recente verbeteringen in de arbeidsmarktindicatoren had meer dan 1 op 8 van de Belgische huishoudens in 2017 geen betaald werk. Het is opmerkelijk dat het armoederisico voor personen in deze huishoudens de laatste jaren sterk gestegen is en hoger ligt dan het gemiddelde voor de EU (70% tegenover 61%). Vooral voor huishoudens zonder betaald werk en met kinderen blijken de uitkeringen in hoge mate ontoereikend te zijn. Het armoederisico voor deze groep ligt boven 80%. Het armoederisico voor personen die leven in een huishouden (quasi) zonder werk is tevens een goede indicator voor de toereikendheid van de sociale uitkeringen. Deze huishoudens zijn immers doorgaans afhankelijk van deze uitkeringen als inkomensbron.

Na een aantal jaar fluctuaties zonder duidelijke stijgende of dalende trend neemt het percentage kinderen dat leeft in een gezin met een armoederisico relatief sterk toe tussen 2016 en 2018. Ook de lage arbeidsparticipatie en het hoge percentage in deeltijds werkende vrouwen blijft een uitdaging vormen. De arbeidsmarkresultaten voor laagopgeleide oudere werknemers, eenoudergezinnen en personen met een migratieachtergrond liggen ver onder het niveau dat voor vergelijkbare groepen in andere lidstaten is vastgesteld. Mensen met een migrantenachtergrond, die een groot deel van de bevolking in de werkende leeftijd uitmaken, hebben nog steeds te kampen met ongunstige arbeidsmarkresultaten. In 2016 bedroeg de arbeidsparticipatie van niet in de EU geboren personen 49,1 %, wat meer dan 20 ppt lager is dan die van in België geboren personen. De integratie en toegang van nieuwkomers en mensen met een migratieachtergrond tot de arbeidsmarkt is zeker een uitdaging.

Investerings in armoedebestrijding, zoals het optrekken van de sociale minima tot boven de armoedegrens en de strijd tegen de non take up, zijn cruciaal om armoede op een structurele manier aan te pakken. Binnen deze structurele aanpak moet er extra aandacht zijn voor bepaalde doelgroepen, in het bijzonder éénoudergezinnen en dak- en thuislozen, zonder dat dit gaat om losse symptomatische maatregelen en acties.

Een toekomstig armoedebeleid vraagt ook om aandacht voor de sociale dimensie van de klimaatuitdaging. Mensen in armoede hebben niet altijd de kans om milieuvriendelijke keuzes te maken. Een woning isoleren kost geld, een houtkachel is goedkoper en een nieuwe ecologische koelkast of wasmachine is vaak onbetaalbaar. Wanneer er nieuwe ecologische en duurzame richtlijnen komen, kunnen mensen in armoede die immers vaak niet volgen.

Wanneer er wordt geïnvesteerd in structurele, universele en duurzame maatregelen die ingaan tegen uitsluitingsmechanismen dan loont de return on investment, zowel op economisch, sociaal én

maatschappelijk vlak. Of zoals de boodschap zegt uit het boek van de heer professor Richard Wilkinson 'Why More Equal Societies Almost Always Do Better'; namelijk de overtuiging dat armoedebestrijding en minder ongelijkheid een hele samenleving ten goede komt.

Bijlagen

1. PPT Armoedebestrijding in Europees semester en steun van Europa
2. PPT België in Europese context aan de hand van armoede-indicatoren
3. PPT Sociale en economische ontwikkelingen in de context van duurzame ontwikkeling: een bijdrage aan het debat over het toekomstig beleid inzake armoedebestrijding
4. PPT Invloed van maatschappelijke tendensen op armoedebestrijding en aandachtspunten voor de volgende regering op vlak van sociale inclusie en armoede
5. PPT Liens entre la lutte contre la pauvreté et politique sociale – contextualisation et publics spécifiques : la monoparentalité et le sans-abrisme et l'absence de chez soi
6. Vragen en antwoorden gesteld via toolapplicatie Sli.do